

Міністерство культури та інформаційної політики України

**Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти**

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 3
від «28» вересня 2021 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«ДОДАТКОВИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРТЕПІАНО»
елементарного підрівня початкової мистецької освіти**

**Київ
2021**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Додатковий музичний інструмент фортепіано» елементарного підрівня початкової мистецької освіти. Київ, 2021. 19 с.

Укладачі: **О. Ф. Браунер** – заступник директора Школи джазового та естрадного мистецтв Дніпровського району міста Києва, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Р. П. Загорська – завідувачка фортепіанним відділом Школи джазового та естрадного мистецтв Дніпровського району міста Києва, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Рецензенти: **Т. М. Самоварова** – директор Обласного навчально-методичного центру підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів Харківської обласної ради.

О. Л. Кіселичник – завідувачка фортепіанним відділом Трускавецької школи мистецтв імені Романа Савицького, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ЗМІСТ

ВСТУП		3
1.	Мета та завдання нормативного змісту типової навчальної програми з навчальної дисциплін «Додатковий музичний інструмент фортепіано»	4
2.	Форми організації освітнього процесу	5
3.	Форми і засоби контролю навчальних досягнень	6
4.	Нормативний зміст, обсяг та результати навчання	7
5.	Список використаних джерел	14
6.	Список рекомендованої літератури	15
ДОДАТОК		18

ВСТУП

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «**Додатковий музичний інструмент фортепіано**» (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовими освітніми програмами елементарного підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва (наказ Міністерства культури України від 24.04.2019 р. № 352), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів гри на фортепіано як додатковому інструменті. Програма окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в класі фортепіано як навчальної дисципліни варіативної частини типової освітньої програми елементарного підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва (додатковий музичний інструмент).

У типовій навчальній програмі визначено мету, завдання та принципи навчання, обумовлені особливостями вивчення навчальної дисципліни, форми і засоби поточного та підсумкового контролю, рекомендації щодо їх проведення, критерії оцінювання рівня досягнень результатів навчання учнів з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, концентровано розкриваються особливості організації вивчення програмного матеріалу тощо.

Нормативний зміст та нормативні результати навчання розподіляються за роками навчання з логічною послідовністю викладення та визначенням орієнтовного розподілу годин на вивчення модулів навчальної дисципліни.

Типова навчальна програма орієнтована на здобуття базових навичок гри на фортепіано учнями мистецьких шкіл (музичних шкіл, музичних відділень шкіл мистецтв), які опановують його як навчальну дисципліну варіативної частини типової (або власної, розробленої мистецькою школою) освітньої програми елементарного підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва (додатковий музичний інструмент). Вона також може бути використана іншими суб'єктами освітньої діяльності, які реалізують програми позашкільної освіти за мистецьким напрямом.

Опанування нормативного змісту типової навчальної програми забезпечить учням можливість застосовувати набуті в процесі навчання компетентності для творчої самореалізації в повсякденному житті, а також

продовжувати навчання на наступному підрівні початкової мистецької освіти загально-мистецького або початкового професійного спрямування.

Специфіка навчальних дисциплін варіативної частини освітньої програми елементарного підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва (типової або власної, розробленої мистецькою школою) полягає в тому, що здобувач освіти необов'язково буде вивчати їх протягом всіх років навчання на елементарному підрівні. За власним бажанням та виходячи з освітніх можливостей кожної мистецької школи, учень/учениця кожного навчального року може робити вибір на користь інших предметів варіативної частини.

Нормативний термін навчання за типовою навчальною програмою становить 4 роки для учнів, які розпочали навчання в 6-7 років. Для учнів, які розпочинають навчання за програмою в старшому віці, нормативний термін навчання може бути скорочений на 1-2 роки. У цьому випадку навчальний матеріал, передбачений програмою на неохоплений період, ущільнюється викладачем шляхом відведення на вивчення модулів меншої кількості годин.

Для учнів з особливими освітніми потребами тривалість опанування змісту навчання, передбаченого типовою навчальною програмою, визначається індивідуальним темпом набуття учнем/ученицею відповідних компетентностей.

Нормативний зміст типової навчальної програми базується на традиціях досвіду та методиках викладання української, західноєвропейської та інших світових фортепіанних шкіл, враховує сучасні потреби особистості у творчому самовираженні, формуванні образного мислення та емоційно-естетичного досвіду, заохочення до самостійної музичної діяльності.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «Додатковий музичний інструмент фортепіано». В робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. Також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладення навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначені типовою навчальною програмою.

1. Мета та завдання нормативного змісту типової навчальної програми з навчальної дисципліни «Додатковий музичний інструмент фортепіано»

Типова навчальна програма орієнтована на розвиток музично-естетичної культури, прищеплення інтересу до музичного виконавства та мистецтва, формування початкових навичок гри на фортепіано в здобувачів освіти, які опановують його як предмет варіативної частини освітньої програми

елементарного підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва, та для яких фортепіано є додатковим музичним інструментом.

Мета типової навчальної програми – узагальнення та систематизація нормативного змісту навчальної дисципліни «**Додатковий музичний інструмент фортепіано**» у логічній послідовності та визначенні нормативних результатів навчання, досягнення яких забезпечить учням можливість подальшого навчання гри на фортепіано як на додатковому музичному інструменті на наступному підрівні початкової мистецької освіти.

Завдання типової навчальної програми – надати викладачу інструментарій для розроблення робочої навчальної програми, організації та проведення занять з навчання гри на фортепіано як на додатковому музичному інструменті.

Нормативний зміст типової навчальної програми складається зі змісту навчання, розподіленого за роками навчання та модулями, переліку компетентностей (здатності виконувати певні завдання за допомогою сформованих знань, умінь, навичок, розуміння, ставлення), визначених у термінах результатів навчання, що має продемонструвати учень/учениця після засвоєння навчальної дисципліни.

2. **Форми організації освітнього процесу**

Освітній процес з цієї навчальної дисципліни здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за модулями. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Тривалість одного безперервного заняття учнів 6-7 років становить 35 хвилин, у подальшому – 45 хвилин. Типова навчальна програма розрахована на 4 роки (140 навчальних годин з навантаженням 1 година на тиждень на першому – четвертому роках навчання). Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, який становить для першого, другого, третього та четвертого років навчання – 35 годин на рік (1 година занять на тиждень). Зазначений у типовій навчальній програмі розподіл годин між навчальними модулями є орієнтовним. У разі потреби викладач може самостійно змінювати обсяг годин, передбачених на вивчення окремих навчальних модулів, зокрема, самостійно формувати змістове наповнення.

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці в типовій навчальній програмі передбачено резервний час на кожен рік навчання (до 6 годин). Резервні години (години, не заповнені нормативним змістом навчання) входять у загальну кількість навчальних годин,

передбачених типовою навчальною програмою, не потребують окремого фінансування та на розсуд викладача можуть бути розподілені на:

поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці;

повторення/закріплення пройденого матеріалу;

репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів;

планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо); відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Розподіл годин за модулями викладач визначає самостійно, враховуючи індивідуальну траєкторію розвитку кожного/кожної учня/учениці та забезпечуючи водночас досягнення ними конкретних нормативних результатів навчання, визначених у типовій навчальній програмі. Конкретний розподіл годин за модулями фіксується викладачем у робочій навчальній програмі.

Навчальний репертуар формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей та розвитку учнів.

Важливою передумовою успішного опанування нормативного змісту типової навчальної програми учнем/ученицею є вивчення її протягом всіх років навчання на елементарному підрівні, а також наявність музичного інструменту для занять вдома. За відсутності цих умов може відбуватися корегування змісту навчальної програми та кількості годин на її вивчення.

Для урізноманітнення освітнього процесу під час навчання можливе використання інтерактивних навчальних ігор та розвиваючих навчальних програм.

3. Форми і засоби контролю навчальних досягнень

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного** та **підсумкового** контролю.

Поточний контроль є оцінюванням прогресу учня/учениці, що дає змогу викладачеві відповідним чином адаптувати освітній процес. Використання поточного оцінювання дозволяє відстежувати особистісний розвиток учня/учениці, хід опанування ним/нею компетентностей типової (або власної, розробленої мистецькою школою) освітньої програми та вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію.

Поточний контроль дає змогу викладачу аналізувати фаховий розвиток учня/учениці, і, за потреби, корегувати педагогічні методи та прийоми, що застосовуються під час навчання. Поточний контроль здійснюється:

– під час навчальних занять (поурочний контроль);

– за підсумками кожного модуля (модульний контроль).

Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються та здійснюються викладачем самостійно.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці кожного року навчання

з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці у формі контрольного уроку/публічного виступу, на якому перевіряється набуття результатів навчання за цим освітнім компонентом.

Підсумковий контроль наприкінці 4 року навчання проводиться у формі контрольного заходу (уроку/публічного виступу) з навчальної дисципліни «Додатковий музичний інструмент фортепіано», на якому здійснюється перевірка досягнених учнем/ученицею навчальних результатів та зіставлення їх з конкретними нормативними результатами навчання, визначеними типовою або робочою навчальною програмою.

Зміст і форми поточного та підсумкового контролю

Рік навчання	Програмні вимоги	
	I семестр	II семестр
1	–	<i>Підсумковий контрольний захід (контрольний урок):</i> виконання одного-двох творів.
2	<i>Поточний контроль</i> (вибір форм поточного контролю здійснюється викладачем самостійно).	<i>Підсумковий контрольний захід (контрольний урок/публічний виступ):</i> виконання 2-х різнохарактерних творів.
3	<i>Поточний контроль</i> (вибір форм поточного контролю здійснюється викладачем самостійно).	<i>Підсумковий контрольний захід (контрольний урок/публічний виступ):</i> виконання 2-х різнохарактерних творів.
4	<i>Поточний контроль</i> (вибір форм поточного контролю здійснюється викладачем самостійно).	<i>Підсумковий контрольний захід (контрольний урок/публічний виступ):</i> виконання 2-х різнохарактерних творів.

4. Нормативний зміст, обсяг навчальної дисципліни та результати навчання

Перший рік навчання			
Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання	Середня кількість годин (1 год. /тиж.)
Навчальний модуль 1. Донотний період навчання	Ознайомлення з інструментом, його регістрами (формування звуковисотних уявлень) та динамічними можливостями, ладами (мажор, мінор). Ознайомлення з клавіатурою. Організація правильної посадки за інструментом. Підготовка піаністичного апарату учня/учениці до гри на фортепіано. Формування первинних ігрових рухів (гра non legato). Формування уявлень: про способи звуковудобування на клавіатурі, про динамічну шкалу фортепіанного звуку.	Демонструє: – правильну посадку за інструментом та початково організований піаністичний апарат (гнучке зап'ястя, вільне плече); – орієнтується в регістрах інструмента; – відтворює штрих non legato.	8

	Формування відчуття метричної пульсації.		
Навчальний модуль 2. Застосування нотної грамоти. Формування сприйняття нотного тексту за принципом «бачу-чую-граю». Оволодіння первинними виконавськими навичками	Відтворення нотного запису на фортепіано, виховання у свідомості учня/учениці взаємозв'язку між звуком, взятим на клавіатурі, та його графічним зображенням (перша, мала октави). Формування початкової навички читання нот з листа через зорове сприйняття нотного тексту. Продовження роботи над організацією пластичного та вільного піаністичного апарату. Продовження роботи над формуванням ігрових рухів, координації рухів рук та пальців. Застосування штриха non legato. Засвоєння початкових аплікатурних формул.	Грає по нотах (відтворює графічне зображення нот на клавіатурі). Під час виконання вивчених творів демонструє початкове вміння координації рухів рук та пальців.	7
Навчальний модуль 3. Робота над звуковидобуванням та артикуляційними прийомами гри. Виконання творчих завдань	Ознайомлення із штрихами staccato, legato. Застосування штрихів non legato, у творах з почерговою грою рук. Використання під час гри динамічних відтінків f (форте), p (піано). Розширення аплікатурних позицій: початкові навички гри інтервалів кожною рукою окремо. Читання з листа на основі накопичених навичок. Підбір на слух знайомих мотивів, мелодій, дитячих пісень. Формування навичок запам'ятовування музичних творів. Виконання простих фортепіанних ансамблів у супроводі викладача.	Виконує твори з почерговою грою рук з використанням штрихів non legato, staccato, legato, початкових аплікатурних формул, динамічних відтінків. Виконує прості мотиви на слух. Розуміє та відтворює динамічні градації f (форте), p (піано). Виконує прості фортепіанні ансамблі в супроводі викладача.	10
Навчальний модуль 4. Самостійне виконання навчальних завдань. Виконання творчих завдань. Культура	Застосування штрихів non legato, legato, staccato у творах з почерговою грою рук. Розвиток навичок гри артикуляційного прийому legato (коротка ліга). Виконання творів з одночасною (синхронною) грою рук. Вміння самостійно розібрати	Застосовує опановані штрихи, аплікатурні позиції, динамічні відтінки f (форте), p (піано) під час виконання музичних творів з одночасною грою рук Читає ноти з листа (на	8

публічного виступу	одноголосний твір однією або обома руками (по черзі). Демонстрування культури публічного виступу. Виконання одного або двох творів.	основі накопичених навичок). Виконує один або два твори.	
Кількість годин:	33		
Резервні години:	2		
Всього годин:	35		

Очікувані результати першого року навчання:

Після першого року навчання учень/учениця:

демонструє правильну посадку за інструментом та початково організований піаністичний апарат (гнучке зап'ястя, вільне плече);

орієнтується в регістрах інструмента;

відтворює графічне зображення нот на клавіатурі;

виконує твори з почерговою або одночасною грою рук з використанням штрихів *non legato*, *legato*, *staccato*, початкових аплікатурних формул, динамічних відтінків;

читає ноти з листа (на основі накопичених навичок);

виконує прості мотиви на слух.

Другий рік навчання			
Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання	Кількість годин (1 год/тиж.)
Навчальний модуль 5. Робота над піаністичною технікою та звуковидобуванням	Коригування набутих навичок за результатами 1 року навчання (індивідуально для кожного учня). Вдосконалення навичок звуковидобування: ознайомлення з поняттям фразувальної ліги. Вивчення творів з комбінаціями штрихів, аплікатурних формул, мелодичних ліній і фраз. Гра творів із більш складними ритмічними формулами (четвертна з крапкою – восьма). Читання з листа на основі накопичених навичок.	Відтворює різнохарактерні твори з комбінаціями штрихів, аплікатурних формул, мелодичних ліній і фраз.	8
Навчальний модуль 6. Твори з елементами поліфонії. Співвідношення сили звука між мелодією та акомпанементом	Вивчення творів з елементами підголоскової поліфонії; Гра творів з більш складними ритмічними формулами; Відтворення мелодії та акомпанементу з відповідним співвідношенням сили звука. Формування початкових навичок транспонування вивчених мелодій.	Грає твори з більш складними ритмічними формулами. Грає твори з елементами підголоскової поліфонії. Демонструє первинні навички читання нот з листа.	7

	Читання з листа на основі накопичених навичок.		
Навчальний модуль 7. Робота над піаністичною технікою. Опанування творів, складніших за формою та фактурним викладом. Виконання творчих завдань	Вивчення етюдів на різні види техніки. Ознайомлення з творами, більш складними за формою та фактурою (враховуючи психофізіологічні особливості учня/учениці). Відтворення динамічних прийомів crescendo, diminuendo. Підбір на слух знайомих мелодій незначної складності та українських народних пісень. Додавання простого акомпанементу при підборі мелодій на слух (функцій T, S, D у вигляді басу).	Виконує етюди в межах вивченої програми. Відтворює динамічні прийоми crescendo, diminuendo. Підбирає на слух знайомі мелодії незначної складності та українські народні пісні. При підборі мелодій на слух додає простий акомпанемент (функції T, S, D у вигляді басу)	10
Навчальний модуль 8. Застосування засобів музичної виразності для відтворення характеру та художнього образу музичного твору	Вдосконалення навичок гри опанованих засобів музичної виразності (штрихи, динаміка, ритмічні фігури, фразування, аплікатура). Виконання двох різно-характерних творів.	Застосовує вивчені види штрихів. Демонструє цілісність форми музичних творів під час їх виконання. Демонструє початкові навички звуковидобування, фразування, відтворення динаміки. Виконує два різно-характерні твори.	8
Кількість годин:	33		
Резервні години:	2		
Всього годин:	35		

Очікувані результати другого року навчання:

Після другого року навчання учень/учениця:
відтворює різнохарактерні твори з комбінаціями штрихів, аплікатурних формул, мелодичних ліній і фраз;
грає твори з більш складними ритмічними формулами;
грає твори з елементами підголоскової поліфонії;
виконує етюди в межах вивченої програми;
відтворює динамічні прийоми crescendo, diminuendo;
демонструє цілісність форми музичних творів під час їх виконання;
підбирає на слух знайомі мелодії незначної складності та українські народні пісні. При підборі мелодій на слух додає простий акомпанемент (функції T, S, D у вигляді басу).

Третій рік навчання			
Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання	Середня кількість годин (1 год./тиж.)
Навчальний модуль 9. Робота над піаністичною технікою	<p>Вивчення гама До мажор в межах двох октав кожною рукою окремо; в протилежному русі двома руками від одного звука.</p> <p>Збільшення кола технічних прийомів гри на фортепіано (розвиток дрібної техніки та елементів акордової техніки). Ознайомлення з творами, більш складними за фактурним викладом.</p> <p>Вдосконалення виконання динамічних прийомів crescendo, diminuendo, динамічної шкали f-mf-mp-p.</p> <p>Відтворення на фортепіано мелодичних ліній (головних тем, сольних партій) творів, які вивчає на уроках з основного фаху.</p>	<p>Відтворює динамічні прийоми crescendo, diminuendo, динамічної шкали f-mf-mp-p. в творах, які вивчає</p> <p>Відтворює на фортепіано мелодичні лінії (головні теми, сольні партії) творів, які вивчає на уроках з основного фаху</p>	8
Навчальний модуль 10. Робота над піаністичною технікою. Педалізація. Виконання творчих завдань	<p>Робота над короткими арпеджіо в гамі До мажор.</p> <p>Вивчення етюдів на розвиток гамоподібної техніки, техніки гри арпеджіо тощо).</p> <p>Первинні навички використання прямої педалі (враховуючи фізичні можливості учнів).</p> <p>Підбір на слух знайомих мелодій та українських народних пісень.</p> <p>Підбір легкого акомпанементу до знайомих мелодій та українських народних пісень.</p> <p>Ознайомлення з методом літерно-цифрового позначення акордів.</p>	<p>Виконує гаму До мажор на дві октави кожною рукою окремо, у протилежному русі двома руками від одного звука на дві октави, короткі арпеджіо.</p> <p>Підбирає на слух знайомі мелодії та українські народні пісні.</p> <p>Демонструє навички підбору на слух знайомих мелодій та українських народних пісень.</p>	7
Навчальний модуль 11. Робота над піаністичною технікою. Робота над	<p>Вивчення однієї-двох мажорних гам у прямому та протилежному русі двома руками на дві октави, акорди з трьох звуків, короткі арпеджіо.</p> <p>Робота над виразним</p>	<p>Виконує одну-дві мажорних гам у прямому та протилежному русі двома руками на дві октави, акорди з трьох</p>	10

поліфонічним твором	фразуванням та веденням мелодичної лінії у творах, що вивчаються. Робота над творами з елементами поліфонії. Самостійне вивчення учнем музичного твору початкового рівня складності (рівня першого року навчання). Виконання творчих завдань.	звуків, короткі арпеджію. Виконує етюди на різні види техніки. Підбирає легкий акомпанемент до знайомих мелодій та українських народних пісень. Здатен самостійно вивчити музичний твір початкового рівня складності (рівня першого року навчання).	
Навчальний модуль 12. Робота над піаністичною технікою. Виконання творчих завдань	Вивчення хроматичної гама в прямому русі окремо кожною рукою. Вдосконалення первинних навичок педалізації. Читання з листа музичних творів рівня складності першого року навчання. Виконання двох різнохарактерних творів.	Читає з листа музичні твори рівня складності першого року навчання. Виконує два різнохарактерних твори.	8
Кількість годин:	33		
Резервні години:	2		
Всього годин:	35		

Очікувані результати третього року навчання:

опановує нові технічні прийоми гри на фортепіано (дрібна техніка, елементи акордової техніки; одна мажорна гама у прямому та протилежному русі двома руками на дві октави, акорди з трьох звуків, короткі арпеджію, хроматична гама в прямому русі окремо кожною рукою);

виконує твори, більш складні за фактурним викладом;

демонструє первинні навички використання прямої педалі (враховуючи фізичні можливості учнів);

відтворює динамічні прийоми *crescendo*, *diminuendo*, динамічної шкали *f-mf-mp-p* в творах, які вивчає;

читає з листа музичні твори рівня складності першого року навчання;

відтворює на фортепіано мелодичні лінії (головні теми, сольні партії) творів, які вивчає на уроках з основного фаху;

підбирає легкий акомпанемент до знайомих мелодій та українських народних пісень.

Четвертий рік навчання			
Навчальні модулі	Зміст навчання	Результати навчання	Середня кількість годин (1 год./тижд.)
Навчальний модуль 13. Робота над піаністичною технікою. Виконання творчих завдань	Робота над творами, складнішими за фактурним викладом і формою, різноманітними за характером. Ознайомлення та вивчення твору великої форми (сонатина або варіації). Використання функцій T, S, D при підборі акомпанементу.	Виконує твори, різноманітні за характером, складніші за фактурним викладом і формою. Використовує функції T, S, D при підборі акомпанементу.	8
Навчальний модуль 14. Робота над піаністичною технікою. Педалізація. Виконання творчих завдань	Вивчення мінорної гами (натуральний, гармонічний вид) у прямому та протилежному русі двома руками на дві октави; тризвуки з оберненнями, короткі арпеджіо кожною рукою окремо або двома руками. Вправи для опанування навичок використання педалі (пряма та запізнена). Відтворення нескладного акомпанементу, записаного методом літерно-цифрового позначення акордів.	Виконує мінорну гаму (натуральний, гармонічний вид) у прямому та протилежному русі двома руками на дві октави; тризвуки з оберненнями, короткі арпеджіо кожною рукою окремо або двома руками. Відтворює нескладний акомпанемент, записаний методом літерно-цифрового позначення акордів.	7
Навчальний модуль 15. Робота над піаністичною технікою. Втілення художніх образів музичних творів. Виконання творчих завдань	Навички виконання елементів дрібної фортепіанної техніки, мелізмів. Вивчення етюду з ускладненою фактурою. Читання з листа музичних творів рівня складності другого року навчання. Використання функцій T, S, D при підборі акомпанементу (бас-акорд).	Демонструє навички використання педалі (пряма та запізнена), елементів дрібної фортепіанної техніки, мелізмів. Читає з листа музичні твори рівня складності другого року навчання. Використовує функції T, S, D при підборі акомпанементу (бас-акорд).	10

Навчальний модуль 16. Виконання творчих завдань. Підсумковий контроль	Підбір на слух знайомих мелодій та українських народних пісень та легкого акомпанементу до них Виконання двох різнохарактерних творів.	Підбирає на слух знайомі мелодії, українські народні пісні та легкий акомпанемент до них. Підсумковий контрольний захід (контрольний урок/ публічний виступ): виконання двох різнохарактерних творів.	8
Кількість годин:	33		
Резервні години:	2		
Всього годин:	35		

Очікувані результати четвертого року навчання:

опановує нові технічні прийоми гри на фортепіано (мелізми, дрібна техніка, мінорна гама (натуральний, гармонічний вид) у прямому та протилежному русі двома руками на дві октави; тризвуки з оберненнями, короткі арпеджіо кожною рукою окремо або двома руками);

виконує твори, різноманітні за характером, складніші за фактурним викладом та формою;

демонструє навички використання педалі (прямої та запізненої);

читає з листа музичні твори рівня складності другого року навчання;

підбирає на слух знайомі мелодії, українські народні пісні та легкий акомпанемент до них;

використовує функції T, S, D при підборі акомпанементу (бас-акорд);

відтворює нескладний акомпанемент, записаний методом літерно-цифрового позначення акордів.

5. Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : наказ М-ва освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (у редакції наказу М-ва освіти і науки України від 21.12.2017 р. № 1648). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> (дата звернення: 10.12.2018).

2. Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1 класу : листи (із додатками) М-ва освіти і науки України від 18.05.2018 р. № 2.2-1250, від 21.05.2018 р. №2.2-1255.

3. Музичний інструмент. Фортепіано: методичні рекомендації і програмні вимоги для викладачів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів щодо диференційованого підходу до навчання дітей, які володіють обмеженими музичними задатками / уклад. М. Й. Мельник. Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. 20 с.

4. Музичний інструмент. Фортепіано: програма для музичної школи

(музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу) / уклад. О. Я. Бондаренко, І. В. Вавренчук, Н. І. Шуригіна. Київ : Фірма «ІНКОС», 2006. 48 с.

5. Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення освітніх програм для мистецьких шкіл : наказ М-ва культури України від 16 лип. 2018 р. № 633. URL:

http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245415907&cat_id=245415844 (дата звернення: 01.12.2018).

6. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі : наказ М-ва освіти і науки України від 20 серп. 2018 р. № 924. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-navchalnih-dosyagnen-uchniv-pershogo-klasu-u-novij-ukrayinskij-shkoli> (дата звернення: 01.12.2018).

7. Про затвердження нормативів матеріально-технічного забезпечення початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання) : наказ М-ва культури України (із змінами) від 19 черв. 2014 р. №475. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0727-14> (дата звернення: 01.12.2018).

8. Про освіту : Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.12.2018 р.).

9. Програма для дитячих музичних шкіл та музичних відділів шкіл мистецтв. Фортепіано / ред.-упор. М. Сидор. Львів : [б. в.], 2014. 104 с.

10. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки : метод. посіб. Тернопіль : СМП «АСТОН», 2000. 68 с.

11. Топол В. Як по-новому оцінюватимуть учнів перших класів. *НУШ* : веб-сайт. URL: <http://nus.org.ua/articles/yak-po-novomu-otsinyuvatymut-uchniv-pershuh-klasiv/> (дата звернення: 10.12.2018).

12. Художньо-педагогічний аналіз на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній школі на матеріалі фортепіанних творів для дітей Михаїла Шуха : нотна хрестоматія / О. В. Хоружа, М. А. Шух, Д. М. Демешок, А. С. Лісова ; МОН України, НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ : [б. в.], 2017. 167 с.

6. Список рекомендованої літератури

1. Альбом юного піаніста [ноти] : музичні твори, інструментальні / Упоряд. С. О. Лещук, О. А. Колесник. Вінниця : Нова Книга, 2009. 107 с.

2. Барвінський В. Фортепіанні п'єси для дітей. Тернопіль : Лілея, 1996. 24 с.

3. Беркович І. Я. Маленькие этюды для фортепиано. Киев : Сов. композитор, 1961. 321 с.

4. Бобалік Я. Різнобарвна веселка нот: Метод. посіб. для фортепіано (почат. період навчання). Івано-Франківськ : [б. в.], 2001. 128 с.

5. Борткевич Сергій. Маленький мандрівник : твори для фортепіано, ор.21. Київ : Мелосвіт : Видавець Красовський В. Я., 2010. 20 с.

6. Борткевич Сергій. З мого дитинства : твори для фортепіано, ор. 14.

Київ : Мелосвіт : Видавець Красовський В. Я., 2010. 28 с.

7. Брилін Е. Сонячне намисто. Українські народні пісні в обробці для фортепіано : репертуарний навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2015. 92 с.

8. Був собі журавель : українські жартівливі пісні, небилиці, скоромовки та лічилки / ред. С. І. Зажитко ; худож. оформ. А. М. Паливоди. Київ : Музична Україна, 1993. 32 с.

9. Верховинець В. Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів. Київ : Музична Україна, 1979. 339 с.

10. Гайворонський М. Співаник для дітей дошкільного і шкільного віку. Друк. вид. Укр. Пед. т-ва, Львів, 1922. Перевидано: Київ : Муз. Україна, 1993. 127 с. за виданням: Гайворонський М. Збірник українських народних пісень для молоді. Саскатун, Канада : Вид. Укр. книгарні, 1946. 143 с.

11. Колесса Ф. М. Шкільний співаник. Київ : Музична Україна, 1993. 217 с.

12. Косенко В. 24 дитячі п'єси для фортепіано. Київ : Музфонд, 1954. 60 с.

13. Лагодюк Н.Г. Школа джазового виконавства на фортепіано: підручник. Київ : Видавничий дім "Репро-Графіка", 2003. 204 с.

14. Лещук С. Музична веселка : навч. посіб. для дітей дошк. та мол. шк. віку / ред. О. А. Колесник. Вінниця : Нова Книга, 2010. 96 с.

15. Милич Б. Воспитание ученика-пианиста в 3 – 4 классах. Київ : Музична Україна, 1979. 64 с.

16. Милич Б. Маленькому пианисту : Пособие для дошкольников и для преподавателей и учащихся дет. муз. школ. Киев : Музична Украина, 1995. 152 с.

17. Милич Б. Воспитание ученика-пианиста в 1 – 2 классах. Київ : Музична Україна, 1977. 78 с.

18. Моя Україна. Українські пісні для малих дітей. Книжка I / обробка для ф-но М. Кравців-Барабаш. Львів : Вільна Україна. 32 с.

19. Подвала В. Створюймо музику! 1 – 2 класи : вправи для розвитку творчих навичок в учнів дитячих музичних шкіл, музичних студій та шкіл мистецтв. Київ : Музична Україна, 1990. 64 с.

20. Рябов И. М., Мурзина Е. И. Воспитание и обучение в ДМШ. Фортепиано 1-й клас : методическое пособие для педагогов. Київ : Музична Україна, 1988. 35 с.

21. Рябов И. М., Рябов С. И. Пианист [ноты]: Учебное пособие: репертуар ученика и приложение для работы преподавателя с учеником. 1 класс. Ч. 1 / И. М. Рябов, С. И. Рябов ; ред. С. Н. Куст. Київ : Музична Україна, 1991. 124 с.

22. Рябов И. М., Рябов С. И. Пианист [ноты]: Учебное пособие: репертуар ученика и приложение для работы преподавателя с учеником. 1 класс. Ч. 2 / И. М. Рябов, С. И. Рябов ; ред. С. Н. Куст. Київ : Музична Україна, 1991. 93 с.

23. Савицький Р. Український фортепіанний альбом для початківців / підгот. до вид. Р. Савицький, мол. та О. Смоляк. Тернопіль : Астон, 1999. 20 с.

24. Скуратовський В. Альбом для дітей. Фортепіано. Педагогічний репертуар мистецької школи. Київ : Мелосвіт, 2018. 28 с.

25. Сніжко Вадим. Джазові сніжинки : джазові етюди-картини для фортепіано. Київ : Мелосвіт : Видавець Красовський В. Я., 2009. 16 с.

26. Фортепіано. 1 клас / уклад. Б. Милич. Київ : Музична Україна, 2013. 80 с.
27. Фортепіано. 2 клас / уклад. Б. Милич. Київ : Музична Україна, 2016. 80 с.
28. Фортепіано. 3 клас / уклад. Б. Милич. Київ : Музична Україна, 2016. 76 с.
29. Фортепіано. 4 клас / уклад. Б. Милич. Київ : Музична Україна, 2016. 88 с.
30. Хочу грати на роялі / авт.-упоряд. Н. Гриднева ; авт. текстів М. Храпачова ; худ. К. Лавро. Київ : Музична Україна, 2012. 198 с.
31. Чайковський П. І. Дитячий альбом. Київ : Музична Україна, 2007. 40 с.
32. Черні К. Вибрані фортепіанні етюди. Ч. 1 (50 маленьких етюдів) / ред. Г. Гермера. Київ : Мелосвіт, 2005. 36 с.
33. Шукайло Л. Альбом фортепіанної музики / упоряд., ред. та коментарі В. Шукайло. Київ : Мелосвіт, 2001. 72 с.
34. Щербаков І. Дитячий альбом [ноти] : [для фортепіано] / вступ. ст. Віктора Теличка. Ужгород : Карпати, 2006. 36 с.

Критерії оцінювання рівня досягнення результатів навчання

Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання.

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою. Оцінювання не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо.

Завданнями оцінювання навчальних результатів учня/учениці є:

формування у нього/неї позитивної самооцінки, впевненості у власних можливостях та здібностях;

виховання ставлення до власних помилок як до підґрунтя для подальшого розвитку та вдосконалення;

мотивування до досягнення максимально можливих результатів навчання.

Оцінювання досягнень учня/учениці, залежно від років навчання, рекомендовано здійснювати у таких формах:

– *вербальне (формувальне)* оцінювання – для навчальних досягнень учнів 1-2 років навчання (6-7 річного віку), як опис досягнення (досягнули чи не досягнули нормативних результатів) та рівня досягнення навчальних результатів згідно з визначеними типовою навчальною програмою;

– *бальне* оцінювання (виставлення оцінки в цифровому виразі) – для навчальних досягнень учнів 3-4 років навчання.

Рекомендована система для оцінювання рівня навчальних досягнень учнів		
Рівень навчальних досягнень учня / учениці	на 1-2 роках навчання	на 3-4 роках навчання (у разі застосування 12-бальної шкали)
Початковий	потребує значної допомоги	1-3 бали
Середній	досягає результату з допомогою вчителя	4-6 балів
Достатній	демонструє помітний прогрес	7-9 балів
Високий	має значні успіхи	10-12 балів

Інформація щодо оцінювання результатів навчання учнів є конфіденційною. Вона обговорюється лише під час індивідуальних зустрічей вчителя з учнем/ученицею та його/її батьками або консультацій з фахівцями, які беруть участь у розробленні індивідуальної траєкторії розвитку учня/учениці.

Оцінювання в процесі **поточного контролю** здійснюється відносно рівня досягнення учнем/ученицею нормативних результатів навчання кожного уроку (у разі встановлення робочою навчальною програмою) та за кожним модулем.

Оцінювання в процесі **щорічного підсумкового** контролю здійснюється відносно рівня досягнення учнем/ученицею нормативних результатів навчання, передбачених типовою або робочою навчальною програмою на завершення кожного навчального року.

Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування дисципліни в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою.

Під час виступу учнів на контрольних заходах, окрім оцінювання безпосередньо визначених нормативних результатів навчання, рекомендується звертати увагу на:

- розвиток виконавського апарата, посадку за інструментом, постановку рук;

- якість звуковидобування;

- точність відтворення передбачених нотним текстом темпу, ритму, динаміки, штрихів;

- емоційність виконання, здатність передати характер музичного твору.

Зауваження викладача під час оцінювання мають бути об'єктивними, конкретними, чіткими, лаконічними, доброзичливими, відображати прогрес учнів в досягненні очікуваних результатів навчання відповідно до програмних вимог та містити поради щодо подолання труднощів (за їх наявності).